

[SIGNALEMENT]

Tessel Pollmann, *Mussert & Co. De NSB-Leider en zijn vertrouwelingen*, Amsterdam, Uitgeverij Boom, 2012, 304 pp., ISBN 9789461055477

Einde 1931 richtten twee ambtenaren van de Nederlandse provincie Utrecht, waterbouwkundig ingenieur Anton Adriaan Mussert (1894-1946) en financieel-administratief medewerker Cornelis (Kees) Van Geelkerken (1901-1976), de Nationaal Socialistische Beweging (NSB) op. Beiden hadden tijdens de jaren 1920 al samengewerkt in het kader van het Nationaal Comité van Actie tot wijziging van het verdrag met België, waarvan Mussert de stichter, de secretaris en de drijvende kracht was. Bij deze door uiteenlopende vormen van anti-Belgicisme, Nederlands nationalisme en Rotterdamse havenbelangen gemotiveerde agitatie, die tot doel had de realisatie van de geplande, verbeterde waterverbindingen tussen België en Nederland om en rond de Schelde te verhinderen, betoonden nogal wat Groot-Nederlandse Nederlanders zich bedrijvig. Zo onder meer de in dit verband vrijwel alomtegenwoordige Frederic Carel Gerretson (1884-1958), van wiens Nationale Unie de uit deliberale partij afkomstige Mussert een tijdlang lid was en Anton Johan Van Vessem (1887-1966), die later een prominente rol zou spelen binnen de NSB. De NSB groeide uit tot de belangrijkste fascistische c.q. nazistische politieke formatie in Nederland, aanvankelijk door propagandistische en electorale successen en tijdens de Tweede Wereldoorlog via collaboratie met de Duitse bezetter. Ondanks de aanwezigheid van een 'Dietse tendens' binnen de partij, met onder anderen de in het Belgische Sint-Jans-Molenbeek geboren algemeen secretaris Van Geelkerken, deed de NSB – en met name de autoritaire leider Mussert – nooit veel meer dan lippendienst bewijzen aan de Groot-Nederlandse zaak.

Begin 2012 publiceerde de Nederlandse ex-journaliste en doctor in de

Letteren Tessel Pollmann (°1940) twaalf op zich staande en voornamelijk op nieuw (archief)onderzoek gebaseerde bijdragen over de NSB onder de titel *Mussert & Co. De NSB-Leideren zijn vertrouwelingen*. Behalve over die vertrouwelingen, van wietwee van de voornaamsten hiervoor al werden genoemd, handelt dit boek onder andere over Musserts persoonlijke, professionele en politieke leven, over zijn financiële belangen en die van de NSB en over de NSB in toenmalig Nederlands Indië.

Van belang voor de geschiedenis van de Vlaamse beweging is vooral het biografisch portret van de Groot-Nederlandse en fascistoïde advocaat Anton Johan Van Vessem, die tijdens de Eerste Wereldoorlog medestichter was van de Dietsche Bond en van de Groot-Nederlandse tijdschriften *Dietsche Stemmen* en *De Toorts*, zij het dat daarbij nagenoeg uitsluitend aandacht wordt besteed aan zijn optreden in en rond de NSB tijdens de jaren 1930-1940. (pp. 192-217) De historicus Pieter Geyl (1887-1966), die zijn Groot-Nederlandse overtuiging wel meer liet voorgaan op zijn links-liberale sympathieën, getuigde – hoewel hij allerminst onwetend was over Van Vesses pro-Duitse activiteiten ten tijde van de bezetting – na de Tweede Wereldoorlog overigens ten voordele van hem bij de Nederlandse justitie.

[Nico Van Campenhout]